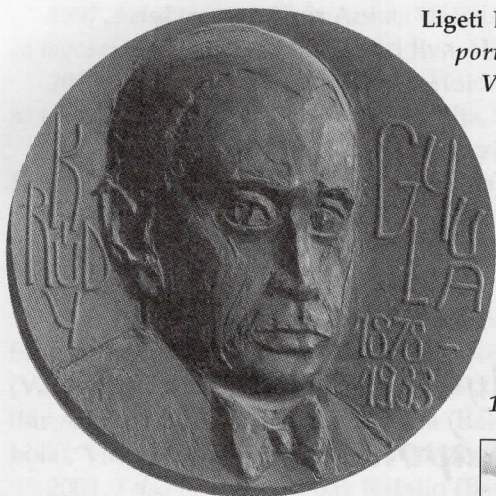

*A Krúdy-hagyományok
ápolása*

Ligeti Erika: Krúdy Gyula bronzportréja. Felirata: Állíttatta Várpalota Város Tanácsa, 1977.

A Munkácsy-díjas szobrászművész alkotásának avatása 1977. május 28-án, az Ünnepi Könyvhéten történt. Áthelyezésére a Városi Könyvtár új épületének külső falára 1995. október 18-án került sor

Krúdy és Várpalota

Várpalotának, amely a magyar reneszánsz jelentős helyeként egyik kódex-írókat és név szerint ismert első költőink egyikét is falai között tartotta, a későbbi időkből sokkal kevesebb és szegényesebb az irodalmi hagyománya, mint a szerencsésebb körülmények között élő és fejlődő egykori iskolavárosoknak.

A város irodalmi hagyományainak ma is fénylő igaz értékei között az első helyen áll Palota múlt századi, századfordulói és századelői életének, a palotai meséknek, legendáknak és álmoknak, a palotai tájnak, a bakonyi erdők zúgásának és a loncsosi szüretnek hangulatának és illatának varázslatos szépségű megörökítője és krónikása, a magyar prózairodalom egyik legnagyobb és legjelentősebb alakja: Krúdy Gyula.

Irodalomtörténeteinkben, sőt még a Krúdy életével foglalkozó könyvekben is alig találunk adatot és magyarázatot arra, hogy a Nyírség fiát milyen szálak fűzték Palotához. Miért szerepel művei egész sorában, és amikor élete delén halhatatlanná vált Szindbádja képében Palotára érkezik, miért írja a szép sorokat: „A páros fák elpirultak az örömtől, amikor a régi kisfiút visszatérni látták e tájra.”?

Ha az irodalomtörténetek nem adnak is rá magyarázatot, valának róla Krúdy művei. Regényei közül a *Palotai álmok*, az *Ál-Petőfi*, az *N.N. egy szerelemgyerek története*, a *Szindbád*, *A Templárius* és elbeszéléseinek egész sora, amelyek felvillantanak valamit a családi kapcsolatokból, a régi Palota hangulatából és embereinek életéből. És a művek vallomását néhány adattal a palotai anyakönyvek is kiegészítik.

A múlt század első felében Palota egyik legtekintélyesebb embere volt a dalmát származású Radics József postabérlő, az egész Dunántúl leghíresebb fuvarosa. Több háza, földje, sok lova volt, vitte az állami postakocsit, vitte a delizsáncot, vitte a császári futárokat és a különböző árukat szerte az országba és az országhatárokon túlra is. A palotai anyakönyv tanúsága szerint 1831. augusztus 28-án született Mária nevű leánya, aki 17 éves korában, a szabadságharc idején egy győri bálon megismerkedett a komáromi várban honvédkapitányként szolgáló nyíregyházi fiskálissal: Krúdy Gyulával. A daliás termetű katona még aznap megkérte a csinos, eszes leány kezét, aki követte Komáromba, ahol regényes körülmények között, honvédzászló alatt, ágyúszó mellett tábori pap eskette össze őket. Az ifjú asszony a harcokat és az ostromot is férje oldalán élte át.

A szabadságharc bukása után Krúdy kapitánynak bujdosnia kellett, felesége pedig visszatért Palotára a szülői házba. Valószínű, hogy Krúdy kapitány is Palotán, vagy Palota közelében, talán éppen az Ál-Petőfi búvóhelyeként megírt loncsosi présházban rejtőzködött. A palotai anyakönyv bejegyzése szerint 1850. szeptember 2-án itt született meg első gyermekük, az ifjabb Krúdy Gyula. A honvédek üldözésének enyhültével Nyíregyházára költöztek, ahol Krúdy ügyvédi irodát nyitott.

Huszonhatévi házasság után Radics Mária elvált örökösen hűtlenkedő férjétől és házuknak egy különálló részébe, az „alsóházba” költözött. Válásuk után nem sokkal Gyula fiának a szegény sorsú Csákányi Júliától megszületett első gyermeke: a legifjabb Gyula, a későbbi író, akit gyors egymásutánban kilenc testvér követett.

A kis Gyulát – részben segítő szándékkal, részben és még inkább azért, hogy tragikusan meghalt Béla fiának a helyét betöltse – a nagyanyja vette magához, ő gondozta, ő nevelte. Amikor hazahazalátogatott vagyoni ügyeinek rendezésére Palotára, ide is magával hozta. Sőt az egyik Krúdy könyv néhány sorából arra lehet következtetni, hogy egy ideig iskolába is itt járt. Ebből az időből valók gyermekkori palotai emlékei és élményei, amelyeket a könyveiben szinte már legendássá emelt nagyanya meséi és elbeszélései

is bővítettek. A családi hagyomány szerint, amelyet Krúdy néhány írása is megerősít, a sokat olvasó nagyanya kedveltette meg vele a könyveket. Első serdülőkori próbálkozásaitól kezdve segítette írói kibontakozásában is, ő támogatta és védelmezte apjával szemben, aki mindenáron jogászt akart nevelni fiából.

Amikor 1900-ban meghalt a fia, Radics Mária végleg hazaköltözött Palotára. Unokája országos hírű íróként is gyakran vendégeskedett nála, és csaknem minden látogatásának nyoma maradt írásaiban. A Tanácsköztársaság idején is megfordult Palotán, sőt egyik könyvének tanúsága szerint nagyanyja halála után országjáró Szindbádként fiát is elhozta a régi emlékeket idéző faluba.

Így vált a Nyírség fia Palota írójává és a legpalotaibb íróvá. Írásaiban nemcsak a rendkívüli nagyanya alakját örököltette meg, hanem a régi Palota világát, életét, romantikáját és valóságát, a táj varázsát és hangulatát is. Aminek a régi emberekkel együtt az emléke is meghalt, az ő írásaiban szebben és elevenebben él, mint ahogy az emberi emlékezet megőrizhette volna.

KÖNCZÖL IMRE

Szabó Iván: Szindbád (bronzrelief 60x80 cm). 1984 áprilisában került a könyvtár homlokzatára (Kossuth u. 2.). Az alkotás ma a könyvtár olvasótermében az internetes gépek felett látható

Krúdy Gyula és Várpalota

„... estve volt, mikor a faluba érkezett. A Bakony zúgását már fél órája hallotta, amint a személyvonat egy-egy állomáson pihenőt tartott. Valamikor utazott már erre – a katicabogár anyjához – francia illatszerrel dörzsölte ekkor az arcát, kezítükrében haját igazította, a kesztyűjét sokszor felhúzta... A hölgy az állomás végén várta, mantillában, barnás harmatos őz szemeit ijedten rászögezte és félcipőjén a csokor mint egy kis kutya figyelő fülei...”

Ki más írhatta volna e sorokat, ha nem az irodalom nagy mágusa, Krúdy Gyula? Tudta-e idézni bárki is oly vonzóan a múlt század biedermeieres, copfos, mantillás világát, mint ő? Mindent tudott Palota belső életéről, amit mások csak sejtettek. Ismerte a Loncsost és a Badacsonyt, aranylő nedűjét annyira szerette, mint vonzó szépasszonyait. A kiirtott bakonyi fák fájdalma épp úgy benne sajgott, mint ahogy kiérezte az örökös szélből az eltűnt betyáridők romantikus világát. A bakonyi szél zúgásából nálánál többet senki el nem leshetett.

Diákkoromban egy Apollóban megjelent tanulmány indított el a Krúdy élmény felé. Most veszem csak észre, immár több mint három évtizede, hogy Krúdy 1933-ban eltávozott az élők sorából, ennyivel vagyok hát idősebb én is, pedig mintha csakugyan tegnap lett volna. Krúdy már akkor túl járt az ötvenen, s akadnak öregek, akik még mint fiatalurat látták rozzant fiákeren bekocogni a palotai állomásról a „Rejcsur” felé, ahol egy zöldzsalugáteres házban lakott valami kisasszony, aki szépen tudott zongorázni. Legalábbis a palotaiak közül azoknak, akik emlékeznek a kiszűrődő hangokra, tetszett, hiszen különben alig is emlékeznének rá.

A kisasszony csak nem a „Palotai álmok” Szekszti kisasszonya? Szeretném ezt is eldönteni, meg sok más egyebet is, amit Krúdy várpalotai vonatkozású írásai vetnek fel. Találkozni azzal a múlttal, amely a történelem logikája szerint Várpalotán is elsüllyedt, az utolsó száz év eseményeivel, szereplőivel, akiknek az élők között talán már emlékük is alig található.

Néhány könyvben mégis él ez az egész, visszahozhatatlanul elporladt világ. Erről regél a Várberék, erről susog Pusztá-Palota erdőrengetege, ennek titkai hancúroznak a Loncsosban, bujkálnak a Bögrében, a Badacsonyban, üzennek a Józánból, futkároznak a Sárrét köd lepte mezőin és csillognak a fölmerülő vadvizeken. Háttul, bent a hegyekben, bármi legyen is az igazság, mégis csak Mátyásról regél a Bakony s Petőfiről a Vár völgy kebeléből fújó szél. Vele szemben Ősi, Berhida, Peremarton, Pét dicsőséges magyar középkorról, honfoglaló őseinkről, törökverő nagyjainkról felelget a múltba visszazálló léleknek. És itt bent a városban, a Sörház utcában, a Mátyás király útjának ódon zugaiban, a halálraítélt Rejcsur egyik-másik házában, még él a régi Palota, amely legközelebb áll a mai öregekhez és a múlt szerelmeseihez. Ezt a világot láthatta még Jókai s ennek illatos titkait leste el Krúdy Gyula a századforduló esztendeiben. Hol a gondok elől menekült ide, hol a szerelem hívta, csábította. Bármiként érkezett is, mindig újabb és újabb megírnivaló anyaggal gazdagodott, amit később csillogó drágagyöngyökként dolgozott fel regényeiben és elbeszéléseiben.

Várpalotának Krúdy marad legkedvesebb írója, mert írhatnak róla megbízhatóbban, de szebben, izgatóbban, a képzelet és műélvezet majd minden árnyalatát kielégítőbben aligha. A bakonyi szélről tanulnak horkolni a jó palotaiak ma is, éppen úgy, ahogy Krúdy írja a régiekről...

Az elszállott múlt emlékei még itt lengenek néhány fehérre meszelt régi szobában, a Felsővárosban, a temetők bokrai és sírdombjai között, a Loncsos fái alatt, a szőlőfürtök között. Mikor e sorokat írom, még él néhány tanúja Várpalotán az elmerült Radics-Krúdy világnak.

A mai nemzedéket már egy egész más világ fogadja Várpalotán. – Hol van Marion – a kocsis, Mózsai – az álbetyár és Móni – a

fiákeres? Az AKÖV kocsijai száguldanak a palotai utcákon, modern autóbuszon jönnek be a városba a vendégek. – De a vár még áll, s szebb lesz, mint valaha. Ha az őr nem kiabál is a várfalakon, utóda, a parkőr is megteszi a magáét. – De a hölgyekre gondolva már csak a környék árvalányhajból kötött szőke csokrai emlékeztetnek azokra a hosszú hajjú, szőke szépségekre, akik oly „fánkmódjára” sikeredve bűvölték rózsaszínű bőrükkel a századforduló várpalotai gavallérjait.

Az Őreg idő (A szakállszárítón-ban), A betyárok országútján, Úti-naplómból, Mákvirágok kertje, Ál-Petőfi, Palotai álmok, Dunántúli-Tiszántúlinál, Asszonyságok díja, Aranykézutcai szép napok... gazdag lelőhelyei a palotai múltnak. Ezért érdemes keresni bennük az öreg várost, annak régi életét és embereit.

SZÍJ REZSŐ

*SzÍj Rezső: Krúdy Gyula és Várpalota. Költészet és valóság.
Bp. 1964. 3-5., 15-16. p. (részletek)*

Krúdy Gyula tovább él Várpalotán

(A Krúdy-kultusz ápolása városunkban)

Krúdy édesapja, id. Krúdy Gyula 1850. szeptember 2-án született városunkban. Szülei, azaz az író nagyszülei: a daliás, szálfatermetű kapitány és a szemrevaló palotai polgárlány, Radics Mária regénybe illő szerelme és szökésük felbukkan Krúdy írásaiban.

Krúdy Gyula ifjúságának jelentős részét töltötte sokat olvasó, szótlán, büszke nagyanyjánál, aki segítette első írói próbálkozásait is. Krúdy egy ideig Palotán járt elemi iskolába. A falu közepén álló, zöldre festett, széllel mindig beszélgető Zichy-kastélyban éltek, mely sok emléket őrzött hangulatos folyosóival.

Krúdy Gyula műveinek jelentős része Palotán és környékén, a Bakony–Balaton vidékén játszódik. A már eltűnt régi Várpalota utcái, hangulata, romantikája, különös emberei, a ma már beépült Loncsos, a Tündérországot idéző hajdani présházaival, a szüretnek mézes illata, hangulata, a Bakony sudár fáinak rejtelmes zúgása, a makkoltató kanászaival, a betyártörténetek varázsa tovább él Krúdy műveiben.

Radics Mária és Palota Krúdy regényeiben: A „Palotai álmok”-ban, az „Ál-Petőfi”-ben, az „N. N.”-ben, mely egy szerelemgyerek története, a Sobriék, a feledhetetlen alakok, mesék, történetek, álmofejtések tovább élnek.

Szűj Rezső 1960-ban kiadott *Várpalota* című monográfiájában találkozhatunk először Krúdy Gyula várpalotai kötődésével. Több oldalon hivatkozik az író itt töltött éveire, a műveiben fellelhető emlékekre, és a felhasznált irodalom fejezetben tizenkét tételben sorolja fel azokat a Krúdy-műveket, melyeknek várpalotai kötődésük van.

A „Krúdy-kultusz“, Krúdy Gyula emlékének őrzése városunkban egybeesett Könczöl Imre Várpalotára kerülésével (1963).

1963. áprilisában indult a Városi Könyvtárban a „Könyvtári Esték“ rendezvénysorozat. Az elsők között 1963. április 21-én Krúdy Zsuzsát, az író leányát látták vendégül.

1963. december 3-án nívós ünnepség keretében avatták az új könyvtáráépületet (Kossuth utca 6.), amikor a könyvtár felvette Krúdy Gyula nevét. (Másnap este a TV is közvetített részletet az ünnepségről.) A könyvtár avatásán Krúdy Zsuzsa vállalta a „keresztanyaságot „. Megemlékezést tartott Czine Mihály és Tersánszky Józsi Jenő.

Azóta minden évben tavasszal a halála, vagy ősszel a születésének évfordulója közelében emlékezik a könyvtár és olvasótábor a névadóra.

1964. áprilisában a Városi Könyvtár homlokzatára került (Kossuth u. 6.) Szabó Iván szobrászművész 64x80 cm-es bronz reliefe, mely Krúdy Gyulát romantikus utcai környezetben ábrázolja. Az alkotás ma a könyvtár épületén belül található az olvasóterem hátsó falán.

1968. októberében Krúdy születésének 90. évfordulóján újra Krúdy Zsuzsa és Czine Mihály voltak a meghívottak, de Krúdy Zsuzsa betegsége miatt az író másik lánya, Mária érkezett az ünnepségre.

Várpalota Város 1969. július 4-i Tanácshatározatával a Kismező utolsó házai Krúdy Gyula utca nevet kapta.

1977. május 28-án (az Ünnepi Könyvhét keretén belül) mintegy 300 ember részvételével felavatták a könyvtár falán Ligeti Erika, Munkácsy-díjas szobrász és éremművész Krúdy Gyula bronzportróját (40 cm átmérőjű bronzportré, 60x80 cm fehér márványlapon, felirata: „Állíttatta Várpalota Város Tanácsa 1977.“). Az ünnepségen Pintér Tibor szavalta el Juhász Gyula: Krúdy Gyulának című versét. Majd megkezdték az előkészületeket a 100. évforduló méltó ünneplésére. (A bronzplakett áthelyezésére a Városi Könyvtár új épületének külső falára 1995. október 18-án kerül sor.)

1978. október 21-én Krúdy Gyula születésének 100. évfordulójára nagy városi ünnepségsorozattal, megemlékezések sorával,

„Ki ismeri jobban Krúdy Gyulát?” - vetélkedővel ünnepelt a város. Krúdy-filmeket mutattak be, emlékkiállítást rendeztek, koszorúzást, és ünnepi Krúdy-estet tartottak. A vetélkedőn több százan indultak, szocialista brigádok és iskolások egyaránt. Volt prózamonddó verseny és 3 hónapos „Olvassuk Krúdyt” mozgalom. A rendezvények az országos eseménysorozat részévé váltak.

1985-ben a Krúdy Gyula Városi Könyvtár új helyiségbe, a Szent István út 28. szám alá költözött. Avatására április 11-én, a költészet napján került sor.

1990. október 16-án a Várpalotai Napok keretén belül avatták fel Borbás Tibor Munkácsy- és Aranydiploma-díjas szobrászművész „Krúdy emlékére” című bronz szobrát (190x130x30 cm) a Szent István úton, a Jó Szerencsét Művelődési Ház oldalában. Az avatóbeszédet dr. Praznovszky Mihály mondta. Azóta a kerek évfordulókon a szobor megemlékezések színhelye.

A Városi Könyvtár minden ősszel rendezvénnnyel, egy-egy Krúdy-kiskönyv avatásával adózik névadója előtt.

1998 októberében, a Szindbád vacsorák elindításával új kezdeményezés indult útjára, mely azóta évente ismétlődik. A vacsora helyszíne a „Fogadó a Két Bagolyhoz” vendéglő, az est fő ceremóniamestere dr. Praznovszky Mihály. Az est folyamán nemcsak az enni-innivaló, hanem az irodalmi műsor is Krúdy szellemét, a kor hangulatát idézi elénk.

2004-ben a könyvtár félévszázados évfordulóján Krúdy-fal került a könyvtárba, képekből, tárlókból ismerhetik meg az olvasók az író életét, pályáját, műveit és kötődését a városhoz.

Az 50 éves jubileumi kiállításon is helyet kapott Krúdy.

SZAJP ISTVÁNNÉ

*A Szindbád-vacsorák fővédnöke és „irodalmi ceremóniamestere”
dr. Praznovszky Mihály*

*A hatodik Szindbád vacsora közönsége, Kósa Ivett és Juhász Péter
közreműködők*

Szindbád-vacsorák

A Krúdy-émlékek ápolásának sorát 1998. október 16-ától egy új kezdeményezés gazdagította, az első Szindbád vacsora a „Fogadó a Két Bagolyhoz” vendéglőben. A következő években a vacsorák időpontja farsang idejére került. A Krúdy műveiből ismert ételek és italok mellett az esteken nagy szerepe lett Krúdy írásainak. A fogadó – az ízletes és látványnak sem utolsó ételek mellett – kellemes és ünnepélyes keretet adott a vacsoráknak, és kezdetektől partnere lett a könyvtárnak a Krúdy hagyományok ápolásában.

Az estek fő védnöke, mozgatórugója és a hangulat megalapozója dr. Praznovszky Mihály, aki már addig is évek óta ösztönözte a könyvtár olvasótáborát Krúdy szellemének ápolására. Gondoskodik arról, hogy évről évre új gondolatokkal és ötletekkel gazdagodjanak az estek. A szervezés és a műsor összeállítása, a tombola a könyvtárosok feladata. A vacsorák állandó szereplői a Thuri György Gimnázium tanulói, ill. ma már csak volt tanulói: Kósa Ivett és Juhász Péter, felkészítőjük sok éven át Vámosné Sipos Éva tanárnő.

Az irodalmi szemelvényeket hol hegedűszó, hol egy dalárda színesíti, de minden egy célt szolgál, hogy Krúdy korát, szellemét, életét, műveit és kötődését a városhoz újra és újra felidézze, a hallgatóság elé varázsolja. Örömünkre szolgál, hogy soha nem volt gondunk a fogadó éttermének benépesítése. Krúdy és a jó ételek szerelmesei számon tartják a vacsora közeledtét. Megtisztelő számunkra, hogy távolról visszatérő vendégeink is vannak. Néhány étel az elmúlt vacsorák menüsorából: marhahúsleves gazdagon – velős csonttal, töltött káposzta, karmenádli, knédli, farsangi fánk,

no és kísérőnek a kadarka vagy egy korsó ser. A gazdag étkek igencsak próbára teszik a vendégek gyomrát. Az est ceremóniájához tartozik még a tombola, értékes irodalmi és képzőművészeti felajánlásokkal és a házigazdák, a fogadósné és személyzetének felköszöntése.

2004 októberében – a könyvtár alapításának 50. évfordulója tiszteletére – rendkívüli Krúdy-halvacsora várta a vendégeket.

SZAJP ISTVÁNNÉ

*A Szindbád-vacsorák legnépszerűbb fogása az illatos húsleves,
a Krúdy család receptje alapján*

Krúdy, a vadak és a magyar hasak

Testnek (gyomornak) és léleknek (irodalmi ízlésnek) ismét bőséggel szolgált a Krúdy Gyula Városi Könyvtár által a Két Bagoly Fogadóban – elnevezésében is jelezve már hagyományként – szervezett Szindbád harmadik vacsorája.

A Krúdy által egykoron kedvelt, gyakran felkeresett, itt élt nagyanyjával együtt mindig is megszeretgetett és regényben, novellában kellően megjegyzett település legújabb kori történetírói és a zsurnaliszták rögzítették is az elmúlt években, hogy kellően figyelmes a városi könyvtár az irodalmat és a magyar konyhát egyaránt és főleg egyszerre kedvelő közönség felé: az író kedvenc ételeiből összeállított menüsorokkal, hozzá az író által az étkekről papírra vetett sorokkal vendégeli meg az erre éhezőket.

Szindbád első vacsoráján anno ugyanaz az éték várta az irodalmi gourmand-okat, ami a novellákban olvasható, s amit csodálatos filmjében Huszárik Zoltán rendező a főszereplő Latinovits Zoltán asztalára tálalt. Másodjára – szintén télidőben, ugyanígy farsang táján – disznótoros vacsorára szólta a meghívó, persze akként, mint azt Krúdy-Szindbád is jónak látta volna. A minap aztán vadra invitáltak.

Az első két esztendő bebizonyította, hogy nem étvágy, hanem gyomor kell, amely elviseli a következő három óra fáradalmait – kezdte mondandóját a Szindbád-vacsorák irodalmi főpincére, dr. Praznovszky Mihály irodalomtörténész, muzeológus, Krúdy első számú földi helytartója. A vadmenüvel kapcsolatban Mihály urunk közölte, „... arra emlékeztem, hogy a bécsi kamarilla által felbérelt vadkan végigtaposott a magyar történelmen, ám arra már

kevésbé, hogy Krúdynak lett volna a vadhoz való komolyabb kötődése". Így Szindbád-Praznovszky a Krúdy-írások, de már a művel címében rejtett finoman pajzán – meghívón jelzett vacsorához a gyomornedveket még inkább csiklandozó – utalások magyarázatával szolgált, többek mellett hölgyekről, megveretésükről, párviadalokról, arany keblekről, szív alakú nőkről, lepecsételt asszonyokról értekezve.

A vacsora kóser szilvóriummal kezdődött, majd sűrű, tartalmában titokzatos, illatos erdei gombalevest tálaltak első fogásként. Hozzá Krúdyt, amelyet a szorgos fogadói pincérek mellé hagyományosan Kósa Ivett és Juhász Péter ifjak szervíroztak. Jó Krúdync írta volt: „... a gombán mindig érezni némi élemedettséget – az íze a férfi és a nő íze, aki már tülesett az első fiatalságon. A gomba az a növény, amely minden körülmények között öregem jön a világra, mert akár a pince, akár az üvegház, akár az erdő földjében világra jövétele előtt van ideje gondolkozni a dolgokon.”

Burgonyagombóccal érkezett és sűrű szafttal a szarvaspörkölt, az asztalra jó évjáratú egri bikavért is tettek. „A délelőtti korcsmajárók tudják vala, hol hogyan és miként készítik a pörkölt alá való lét. Tudták, hol vannak gondoskodó szakácsnék, ahol a vöröshagyma ízét paradicsommal is enyhítik... Hol nem fukarkodnak a lével, amelynek elfogyasztásához két ropogós császárszemlyét is el lehet használni, miközben villájával úgy úsztatja a vendég a zsemledarabokat, mint a gyermekek a papírhajókat... Egy pörköltnek a levében benne érződhetett egy egész városfertály szolidasága, tisztessége, megbízhatósága.”

Igaza lett persze a magyar hasak fontosságára tett célzásával Praznovszky főtanácsos úrnak (tényleg ez a titulusa mostanság, címzetesen!). Jött a szarvasfilé isztimér módra. A szarvashúson sonka, a sonkán sült füstölt kolbász, mellette máj és párolt gomba, körítve gazdagon, rizzsel, burgonyákkal és Krúdyval: „A szarvas húsnak az a sajátsága van, hogy tülekedésre, öklelésre ingerli a férfit. Vadászkiürt, ebek csaholása, bátor emberek kiáltozása riadozik az olyan férfi fülében, aki szarvashússal jóllakott. Kísértetekkel telt erdőn megy át egyedül, és a völgy tiszta patakjában gyönyörködik a maga képében.”

Küldött még a fogadós úr asztalunkra farsangi fánkot barackpálinkával ízesített baracklekvárral. Praznovszky úr Krúdy-képet hozott, írtuk is bőséggel a hátoldalára köszönésünket, rögzítve a harmadik Szindbád-vacsorán jó módunkat. A társaság elpilledt hölgytagjai mellett a nadrágszíjakon az összes variációt végigklimpírozó uraknak kellemes gyomornyugtatóként szolgált Krúdy Gyula: „Az étkezés kultusza nemegyszer felülmúlja a nő és a szerelem jelentőségét: csak a fiatal hátgerincnek való a nők körül való forgolódás, míg a nemzet törzsei, a férfiak elszélesednek, mint a tölgyfák... (...) Nem is volt hitele egy hastalan embernek. Hogyan lehetne tisztességes, megbízható, szavahihető férfi, aki egy országban soványan marad.“

Rezeda Kázmér, Krúdy legendás hírlapírója mindehhez csak annyit tenne hozzá – most momentán e világi követője tolmácsolásában –, ne keressen itt senki politikát, napi aktualitást, maradjunk meg Krúdynál, Szindbádnál, hasunknál, hasunknál...

ÁRMÁS JÁNOS

Napló, 2001. (LVII. évf.) 53. sz. 15. p.

Szindbád hatodik vacsoráján a „Vox Krúdyliana” kamarakórus szervezte a „zenei körítést” 2004. február 6-án a Fogadó a Két Bagolyhoz éttermében

A Krúdy-vacsorák állandó házigazdái a Két Bagoly Fogadó személyzete és dr. Praznovszky Mihály

Egy kis gasztronómia, avagy nem felejtünk el enni...

Nem tudtam Szindbád 7. vacsorájáig – amit 2004. október 29-én költöttem el a várpalotai „Két Bagoly” Fogadóban a palotai Krúdy-asztaltársasággal –, hogy bizony én is szeretem a rácpon-tyot! Ismerek és rendre fogyasztok is különféle halételeket, de a rácpon-tyo eddig valahogy kimaradt a halélvezetekből.

Most a Szindbád–Krúdy-vacsora menüjét összeállító városi könyvtári munkatársak, ám kiváltképp a kivitelező Két Bagoly Fo-gadó kitűnő konyhájának jóvoltából tudom, hogy szeretem a rácpon-tyot... is! Már sejtem, nekem is lesznek estjeim, mint a „Rózsacsokorhoz” címzett Pest-belvárosi vendéglő „pénteki vendég” Péntek urának voltak úgy kilencszázhusz táján: szóval lesznek estjeim, amikor is a rácpon-tyra gondolok!

Ám nem csak a rácpon-tyra! Arra a Két Bagoly- bélire! Hanem a bensőséges hangulatot megőrző, látványosan felújított étterem-re. A kedvesen mosolygó Zsuzsa asszonyra, szép emlékü Krúdy-fogadósnék XXI. századi méltó utódjára. Az összes ínycsokorra: a szardellakrémmel töltött alma-előételre, az ínycsiklandó halász-lére, a tepertős túrós csuszára, vaníliás kiflire. Az ágyas pálinkára, amit csak röpke kóstolással élvezhettem a magamra mért autózá-si kötelezettség miatt. A habzó, csillogó sörre, rubintfényű rozéra, amelyeket szintúgy csak áhítottam! Mindenki más dicsérő rigmu-sok közepette adta át magát az élvezetüknek. No és természetesen a fogásokat elővarázsolókra.

A fővarázsló szakácsmesterre és segítőire, a mindig éppen jó-kor jóval érkező pincérekre. Az irodalmi körítést a „vágás sörök” mellé s a fogások közé szervírozó ismerős ifjakra, Ivettre és

Péterre, valamint a Vox Krúdyliána „hangászati“ közreműködésére.

Az októberi Krúdy-ünnep, a születésnap táján már sok éve hagyományosan Krúdy-írásokat lapozgatok. Az idén is így volt. A belső késztetést erősítette a Prospektus Nyomda kiadásában, dr. Praznovszky Mihály válogatásában ugyancsak erre az alkalomra kiadott Krúdy-kiskönyvtár kötetecske. Immár a tizenharmadik! A halvacsorára készülődve fellapoztam Az emlékek szakácskönyvét is. Krúdy Zsuzsa, az író lánya válogatta az írásokat s a recepteket is. Azt kérdi az író 1921-es dátummal, hogy „Az étvágyak múltak el, vagy az eledelék? A jó főzőasszonyok hagyták el a konyhát, vagy a vendég rekedt meg valami messzi állomáson? Akárhogy van ez a dolog: Magyarországon elfelejtettek enni az emberek. ... Lemondtunk a gyomor örömeiről a mindennapi életküzdelemben.“

A „csipszeszacskók“ áradatában, vagy a „Mekik“ ilyen-olyan „big“-es menüinek bőséges reklámkínálatát nézve azt gondolom, talán ma igaza van, az írónak. De ha a Krúdy-család szakácskönyvének receptjeit ízesen, illatosan élvezem kellemes környezetben, ismerős, kedves asztaltársak és -társaságok körében, akkor reménykedem, nem felejtünk el enni.

Illesse hát köszönet az ötvenedik születésnapjára készülődő Krúdy Gyula Városi Könyvtár dolgozóit, akik megszervezték eme kitűnő gasztronómiai kiruccanást, „a gyomor örömeit a mindennapi életküzdelemben“! Illesse elismerés a Két Bagoly Fogadót azért, mert segített egy testet-lelket, gyomrot-szívet simogató hagyomány kialakításában, fenntartásában. Végül köszönet dr. Praznovszky Mihálynak, aki ceremóniamesterként elindította a Szindbád-vacsorák sorát, s aki hiányzott mindnyájunknak ezen a hetedikén!

MADARAS ANNAMÁRIA

Stílusgyakorlat Krúdy szellemében

Olyasféle vendéglő volt ez, amelyet csak szénszagú, görbe falvak utcácskáira képzelhetni; egy hely, amelynek küszöbén az éhező vándort is inkább korgó gyomra, semmint kifinomult ízlése küldi át.

A piros képű főszakács kedvenc vendégeinek étvágyát kövér, zsíros falak óvták, melyeket aranyló sáfrány, méregvörös paprika, sőt, helyenként a friss zeller harsány zöldje színezett, s amelyek kanyargó pacalcsíkok, remegő velőrózsák és a legnemesebb tölgyfából készült százéves, címeres boroshordók illatát árasztották - csak szem s orr kellett hozzá. Afféle hitvány, cingár népek szemgolyója pusztán hófehérre meszelt falakat látott, s orrcimpáját is legfeljebb az ügyetlenül levegőbe hintett őrlőbors töltötte meg, melytől nyomban prüszkölni kezdett.

A sarokban deresedő szakállú, szép kövér magyar ember – a Főtanácsos úr – üldögélt.

A főúrtól mindig a legjobb helyet kapta, pedig hálátlan vendég hírében állott. Azt beszéltek róla, hogy – bár úri körökben kedvenc helyeként emlegeti a fogadót – jó ha évente egyszer, esetleg kétszer erre veti a sors.

Ilyen alkalmakkor azonban nem bánt fukarul sem szóval, sem tettel: a fogadósnak ajándékkal kedveskedett, s szép beszéddel tett kedvére a vendégeknek, akiket e rendkívüli napon nemcsak kifinomult ízlésük küldött át a küszöbön, de bizony korgó gyomruk is.

– Mi kerül ma a tányéromra? – érdeklődött a Főtanácsos a pincértől. – Ha ugyan kerül egyáltalán valami... – tette hozzá mindjárt

foghegyről, s hogy a mondottaknak nyomatékot adjon, míves karórájára pillantott.

– Rácponty, nagyságos uram, rácponty – felelt a pincér alázattal, s ugyanakkor őszinte elragadtatással, mint azok a régi emberek, akik étel nevét csak úgy tudják kiejteni a szájukon, mintha a beszélt fogás éppen fogaik közt ficáncolna.

– Nocsak jöjjön hát, jöjjön! Ha az utolsó falat csúszna le a torkomon, biz’ isten az is késő volna – mondotta a vendég ellentmondást nem engedve.

Szép példája volt ez annak, hogy bár a rendes emberek fajtája kivesszini kezd lassan a világból, hord még derék embert a hátán a föld, aki, ha éhes, nem ismer ellentmondást, ám ha néhány falattal csillapíthatja étvágyát, nyomban megenyhül.

Tudnunk illik azonban, hogy kedélyünk játékszer, kopott fababu csupán, melyet legirgalmatlanabb zsarnokunk és leghűségesebb szeretőnk: a hasunk táncoltat. Mogorva s kíméletlen embert farag hálátlan gazdájából, ha az érdemein alul bánik véle, s aki ugyanezért akár rózsaorcájú menyecskejét is hátrahagyja, csak-hogy szájpadrólása s egy hónapos retek üde rózsaszínjének zajos randevúját élvezhesse, s aki ezekben a percekben – igaz szerelme tanúságául – az asszonyka bánat-könnyeire egy kanálka frissen reszelt torma fölé hullajtott könnycseppel válaszol; hímzett kendőjének egyik sarkával kedvese arcocskáját, másikával pedig önnön szája szélét törölgeti. Valamire való has bizony nem hagyja emberét elkanászodni.

No de hová is lett a régi világ! A mai fogadóban sovány bérszónokok szívják el a derék vendégek elől a forró húsleves és a friss, falusi tojástól sárgálló tészta illatát, rossz szó nélkül nézik, hogyan csordulnak végig a legkiválóbb levesek aranyló cseppjei megannyi bajuszon, hogy tűnnek el a konyha legkitűnőbb falatjai a város legkiválóbb ajkai közt, miként fakaszt dalra számos notabilitást e csudálatos hely titkos varázsitala, az ágyaspálinka.

– S mindezt csaknem hét éve! – kiáltott fel a Főtanácsos, jóságos tekintetét az ifjú bérszónokra vetette, s úgy kérdezte őt: – Hát nem borzasztó?

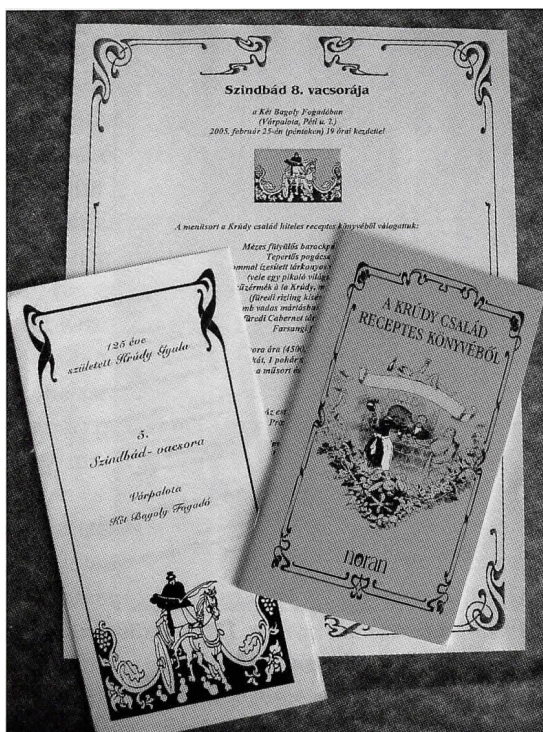

A legény – akinek rövid életében először volt bátorsága a főtanácsost keresztnevéen szólíthatni - meghajtotta fejét s így szólt:

– Nem, Mihály uram, nem is szörnyű, nem is borzasztó, mert én ide haza járok, mert én itt itthon vagyok, s mert ugyanezért ha üres is a bendőm éhes én itt soha nem vagyok.

JUHÁSZ PÉTER

(Elhangzott a Két Bagoly Fogadóban 2004. október 29-én, Szindbád 7. vacsoráján. A szerző a kezdetektől egyik közreműködője a Szindbád-vacsoráknak; a fenti írását Praznovszky Mihálynak, a Szindbád-vacsorák védnökének és fő „ceremóniamesterének” ajánlotta.)

A krúdy-vacsorák étlapjaiból

*Borbás Tibor: Krúdy emlékére (bronz szobor, 190x130x30 cm).
Várpalota Város Önkormányzata vásárolta
a Képzőművészeti Lektorátus támogatásával.
Avatása 1990. október 16-án, a Várpalotai Napok keretén belül történt*

Szindbád kapuja

Szobrot avatni jöttünk össze mindahányan.

Álljunk meg rögvest. Mi az, hogy szobor? Tán ne merüljünk el abban, hogy ez a szerencsétlen ország szobordöntögetésben is világbajnok, s nem is jelen időkben kezdte illetén pályafutását – de arra se kérdezzünk rá, hogy 1990 Magyarországon kinek van kedve, ereje szobrot állítani! (Főként ha tudjuk, hogy a szobrok nem buta embereknek készülnek!)

Hanem azt kérdezzük: szobrot egy írónak? Hogy is van ez? Azt meséli a művész, hogy amikor jó pár évvel ezelőtt ez a kompozíció kipattant szívéből és keze nyomán testet öltött, tárlattárgy lett s még az az ötlet is felmerült a rajongókban, hogy tán köztérre is kerülhet: nos akkor a kultúrpolitika zászlós ura acélos hangon közbekialtott: amíg él Krúdy Gyulának nem lesz egész alakos szobra Magyarországon. A jövődőlés nem vált be: az úr él, a szobor áll. Valahol tán ott lett igaza, hogy végül is ez nem Krúdy Gyula egész alakos szobra.

Milyen bizarr ötlet: írót márványba, bronzba formálni! Szobrot kapjon pajzsra emelt törzsvezér, csatákat vesztő király, szólamaiból meggagdagodó politikus – de író? Lehet-e a lelket carrarai márványból kivésni, vagy magyar módra legalábbis süttői mészkőbe belefარagni? Lehet az íróban és az életműben testet öltött gondolatot hideg anyaggá merevíteni s köztéri panoptikumká rendezni?

Nem vitatom, lehet. Tanúskodik erről az országban sok rossz és hatástalan emlékmű korának formai és tartalmi követelményeinek megfelelően.

Na de egy Krúdyt szoborba faragni? A magyar lelket bronzba önteni!? Képtelen ötlet és megvalósíthatatlan is. Amit itt látunk, az valami egészen más. Az emberi lét intim pillanata villan fel: a megérkezés, vagy

az elindulás, a búcsúzás öröme és tragédiája. Egész életünk ebből áll: elindulunk és megérkezünk. Örülünk és szomorkodunk. Soha nem tudjuk, érdemes-e elindulni, soha nem tudjuk mi vár ránk a megérkezéskor. És mi mégis újra és újra fogjuk kalapunkat, sétatálcánkat, esernyőnket, útitászkánkat s megyünk. Egyre fáradtabban és egyre reménytelenebbül, de mindig „a hátha”, „a most talán” ígéretével.

S minden elindulásnál és minden megérkezésnél az ajtóban egy nő áll és vár bennünket és int utánunk. Copfos és szőke loknis, ábrándos arcú és hófehér kezű, érzéki szájú és élveteg mosolyú, haragos hangú és megtört pillantású, könnyező és zokogó, beteg és ápolásra szoruló – ám mindig ápoló és védő, mindig megbocsátó és mindig visszaváró, mindig imádkozó és mindig erős. Ezért a nőért indulunk mi el „mindig mindenhol elvagyódó” férfiak és ezért a nőért érkezünk meg. Ezért a nőért akiért és aki ellen így fohászunk Szindbáddal együtt: „Istenem... adjál nyugodt álmot, csöndes éjszakát. Engedd meg, hogy sohase halljam, mit locsognak a nők a fülemben. Segíts, hogy elfelejtsen a hajuknak szagát, szerelmüknek különös pillantását, a kezüknek az ízét, a szájuknak nyalakodó csókját. Istenem, aki bölcs vagy, tanácsolod, hogy a nők mindig hazudnak. Igazat nem mondanak. Sohasem szeretnek. Istenem... gondold néha reám, szegény bolond férfira... Istenem vigyázz reám, hogy sohase kerüljek a nők kezébe.”

Vagy ne legyenek ennyire lírai s ebben a jelenetben ne lássak mást, mint annak a háznak a kapuját, amelyet olyannyi sok férfi lépett már át? Az ifjú félve és várakozva, a fiatalember magabiztosan és legyőzhetetlenül, a kisember körülnézve és besurranva, az öreg úr pezsgőt kívánva és emléket keresve, hogy aztán reggel valamennyien egyívásúvá öregedve, kialvatlan arccal, megroggyant testtel és lélekkel visszabújjanak a nappalok szűrkeségébe, türelmetlenül várva az éj vörösen kivilágoló csodapalotáját.

Én jobban szeretném hinni, hogy ez nem az a kapu. Ez egy kis kúria kapuja, bárhol az országban, akár itt Palotán is. Ez az álmok kúriájának a kapuja. Az eltűnt élet kapuja. A kúria az emlékek nagy kertjének közepén áll. Minden olyan ködbe burkolózott és mégis olyan valóságos benne és rajta.

Ahogy Leonóra képzele bele magát Józsiás karjaiba és elérhetetlen álom-világba: „Régi, elhanyagolt kert a ház megett. L alakban épüljön a ház, és nyári konyhája is legyen, ahonnan a felszálló füst előre étvágyat

gerjessen az ebédhez, amit a nagy fa alatt költünk el. Szeretném, ha üveges verandája volna a háznak, amelyet télen is fűthetünk. Külön kampós szege lesz a nyúlnak, a fácánnak, ahol porhanyóásra fagyasztjuk. A tüzelőfát boglyába rakjuk az udvaron, mint nagyapám házánál. Nagy kutyák ülnek a konyha izzadó ablaka előtt. Orgonabokor nyílik tavasszal...”

Igen, ez ennek a háznak a kapuja. A kapuban Rezeda Kázmér búcsúzik: Alvinczi Eduárd indul a vörös postakocsira szállni; Álmos Andor készül halálba hegedülni magát; Pistoli az öregedő nyíri trubadur legyint reménytelenül; és a sokadszor is feltámadó Szindbád ismeri be, hogy mégsem tudta elérni sokadik életének örök célját: a százhet Nő meghódítását.

S aki búcsúztat ki lehet? Tán a szép aranyművesné, aki a pesti kalandok után ide húzódott megpihenni? Vagy Bánatváriné ez „a hervatag, ábrándos nő”? Madame Louise, aki a „pesti vásárban” soha nem felejtí vidéki lány életét; a boldogtalan Estella; a bordélyháztulajdonos Steinné?

Igen, ők mindannyian – ketten állnak ebben a kapuban. És ott áll immáron örökké Latinovits és Majmunka-Dayka Margit és Borbás és ott állok én és ott állunk mindannyian, akik csak egyre vágyunk: „Semmit sem akarni, csak nyugodalmat. Semmit sem remélni, csak a holnapi jó időjárást. Senkiben sem bízni, senkinek sem hinni, semmi rendkívülit sem gondolni, csak élni, szeretni, elaludni, felébredni, egészségesnek lenni...?”

Mondja már meg valaki végre: olyan rettentő kérés ez? És olyan rettentő nagy bűn ezt kérni? Segíts rajtunk Krúdy, segíts nekünk örök Szindbád, hiszen ez a kapu már csak alig résnyire van nyitva, mindjárt becsapódik. Ki tudja, kinyílik-e valaha? Kinyitja-e valaki még egyszer?

PRAZNOVSZKY MIHÁLY

(A szerző szoboravató beszéde, mely elhangzott 1990. október 16-án Várpalotán, Borbás Tibor Krúdy-szobrának felavatásakor.)

Kötetben megjelent:

Praznovszky Mihály: Időről időre. Salgótarján – Veszprém, 2002. 95–98. p.